

Téma:

**SZAKPOLITIKAI TANULMÁNY -
KKV-FEJLESZTÉS**

Időszak:

Dátum: 2012. április

Dátum:

2012. április 27.

SZÁZADVÉG
ALLOTTVÁNY

SZÁZADVÉG
gazdálkodásutató zrt.

STRATEGOPOLIS
KÖMÉRPOLITIKAI TANULMÁNYOK ÉS ELEMZÉSEK KUTATÓ ZRT.

Az anyag az NFM_SZERZ/378/1 (2012) számú
szerződés teljesítésére készült.

1. KKV-t érintő stratégiai (politikai) hatások

1.1. A hazai kis- és középvállalkozás-fejlesztési politika áttekintése

A kormány érvényben levő kis- és középvállalkozói politikáját több különálló dokumentumban találhatjuk meg, amelyek egymással összefüggésben, részben a releváns részekre hivatkozva fejtik ki a kormányzati politika fejlesztéspolitikai, költségvetési, foglalkoztatási és más szempontjait. A monitoring fontos szempontja, hogy hogyan alakul ezeknek a politikáknak a megvalósítása, ezért most áttekintjük a legfontosabb dokumentumokat.

a) Az új Széchenyi-terv

Az Új Széchenyi tervet 2011 januárjában fogadta el a kormány. Fő funkciója egy fejlesztéspolitikai jövőkép és programcsomag bemutatása, amely egyben az uniós források felhasználásának új megközelítését is jelenti.

A terv funkcióját, és helyét a kormányzati gazdaságpolitikában az alábbi ábra szemlélteti.

Növekedés és egyensúly						
	Egyensúly	Növekedés	Foglalkoztatás	Állam- adósság	GDP/GNI	Beruházási röta
1. Adócsökkentés	X			X		X
2. Új Széchenyi Terv		X	X		X	X
3. Államreform						X
4. Új költségvetés	X			X		X
5. Adóreform		X	X			X
6. EU 2020		X	X		X	X
7. Új regionális stratégiák		X	X		X	X
8. Új költségvetési stratégiák	X					X
9. Új innovációs és K+F politika		X				X
10. Új IMF/EU politika		X	X			X

Forrás: Nemzetgazdasági Minisztérium

Az Új Széchenyi Terv középpontjában a foglalkoztatás dinamikus bővítése áll. Az a törekvés vezérli a gazdaság- és társadalomfejlesztő programot, hogy *tíz esztendő alatt egymillió új és adózó munkahely* jöjjön létre Magyarországon. A kormány az Új Széchenyi Terv keretében a következő lépéseket kívánja tenni az üzleti környezet és a versenyképesség javítása érdekében.

- Adócsökkentés – minden esetben, ha azt a költségvetés egyensúlya megengedi és a gazdasági növekedés hozama lehetővé teszi, először a vállalkozásokat közvetlenül

érintő adók, utána pedig a foglalkoztatásra rakódó adó- és járulékterhek fokozatos csökkentésére kerül sor;

- Az adónemek számának csökkentése, az adóeljárások és az adóadminisztráció radikális egyszerűsítése;
- A vállalkozókat sújtó adminisztrációs költségek és terhek nagyarányú csökkentése;
- A hazai és uniós támogatási forrásokhoz való hozzáférés egyszerűsítése, beleértve a pályázati eljárások és a pályáztatással kapcsolatos intézményrendszer egyszerűsítését;
- A versenytorzító egyensúlytalanságok, a piaci oligopol- és monopolhelyzetek felszámolása (legyen szó állami, vagy piaci oligopóliumokról és monopóliumokról), valamint a korrupció visszaszorítása;
- A gazdasági jogbiztonság visszaállítása.

Az Új Széchenyi terv mind a hét programja kapcsolódik valamilyen módon a kis- és középvállalkozás-fejlesztéshez, itt csak a legfontosabbakat emeljük ki. Elsődlegesen a Vállalkozásfejlesztési program tartalmaz KKV-fejlesztési elemeket. A program egyebek mellett tartalmaz bürokráciacsökkentési, finanszírozási, uniós források hatékonyabb felhasználását szorgalmazó, valamint a belső és a külső piacok fejlesztését célzó alfejezeteket. A program előirányozza egyablakos ügyintézési rendszer kialakítását, az információellátás javítását és a gazdasági kamarák szerepének növelését. A program az alkalmazandó eszközöket felsorolja, de a forrásokat nem számszerűsíti és konkretizálja.

A dokumentum három prioritást határoz meg:

- Vállalkozásélénkítés – A vállalkozói aktivitás növelése
- Szövetségben a vállalkozókkal a munkahelyekért
- Üzleti környezetfejlesztés

A prioritásokon belül számos alprogram van, amelyek ugyan nem tekinthetők feladatlistának vagy akciótervnek, mégis számos esetben tartalmaznak konkrét teendőket.

b) A növekedési-terv

A Magyar növekedési tervet decemberében tette közzé a Nemzetgazdasági Minisztérium, elsősorban a megváltozott világ gazdasági környezettel indokolva a koncepció elkészítését. A növekedési terv vállalkozásfejlesztési része döntően az Új Széchenyi-tervre épül, valójában azt helyezi globális kontextusba. Monitoring szempontjából a növekedési terv releváns részeit az Új Széchenyi-terv tartalmazza.

A dokumentum szerint a következő időszak a növekedésről szól, melynek középpontjában a hazai gazdaság motorjainak beindítása áll annak érdekében, hogy a kormányprogramban vállalt gazdaságpolitikai célok és az államháztartás egyensúlyi helyzete hosszú távon is

biztosított legyen. Erre megoldásnak az importkiváltást látják, mind a termelésben, mind a fogyasztásban.

A terv szerint „adicionális források nélkül a növekedés két forrásból származhat: az Új Széchenyi Terv forrásainak hatékonyabb felhasználásából és a hazai gazdaság nettó exportjának maximalizálásából”. A Magyar Növekedési Terv ez utóbbit tűzi ki célul. E cél elérését pedig importkiváltó gazdaságpolitikával a termelésben és importkiváltó gazdaságpolitikával a felhasználásban tervezi. Mindezek alátámasztásául a dokumentum kiemeli: a magyar exportnak nagyon magas az importtartalma egyrészt a nyersanyagigény miatt, másrészt azért, mert az ellátási láncban kevés a versenyképes magyar vállalkozás, emellett „a háztartási fogyasztás és a beruházási források kiemelkedő mértékben külső behozatalra irányulnak, ami rontja a növekedési kilátásainkat, és csorbítja a belső keresletet javítani hivatott gazdaságpolitika hatásosságát”. A Magyar Növekedési Terv elképzelése szerint a fogyasztói tudatosság növelésével a hazai keresletet egyre nagyobb mértékben lehet hazai kínálattal kielégíteni, ezt szolgálhatja a versenyképes hazai vállalkozások piacra lépése, piaci terjeszkedése, mindebből következően harmadikként az exportpiacokon jelenlévő magyar tulajdonú vállalkozások további terjeszkedésének elősegítése is a növekedés szolgálatába állítható.

A tanulmány továbbá kiemelten foglalkozik Magyarország versenyképességi programjával, amely azt a középtávú célt tűzi ki, hogy a három legelfogadottabb nemzetközi versenyképességi rangsorban Magyarország három éven belül a legjobb 15 uniós tagállam és ezzel párhuzamosan a három legjobb kelet-közép-európai EU-tagállam között legyen.¹

c) A Széll Kálmán-terv

A Széll Kálmán-terv döntően egy makrogazdasági konszolidációs program, amelynek fő célja az adósság elleni küzdelem. A terv az adósság helyzetét több különböző aspektusból vizsgálja, melyek a következők: felelősség, munka, nyugdíj, közösségi közlekedés, oktatás, egészségügy, vállalkozások, megélhetés, állam, államadósság-csökkentő alap, akcióterc.

A terv vállalkozói fejezete rávilágít azokra az összefüggésekre, amelyek a vállalkozások gazdálkodási feltételei és az adósság között állnak fenn. A vállalkozások fő problémájának a magas adó és járulékterheket nevezi meg, aminek csökkentésére mindaddig nincs mód, amíg a magas adósságszolgálat a költségvetéstől forrásokat igényel. A hazai vállalkozások helyzetét tovább nehezíti az, hogy a magas jegybanki alapkamat következtében magasak a hazai hitelfelvétel költségei. A magas jegybanki alapkamat és a magas banki kamatszint részben a magas államadósság, a magas országadósság és a kirívóan magas országkockázati kamatfelár következménye. Közben a magyar vállalkozások jelentős részét pénzügyileg lényegében ellehetetleníti a körbetartozások elviselhetetlenül magas állománya. Közvetve ez

¹ Magyar Növekedési Terv

is a magas államadósság és magas országadósság következménye, mert strukturális reformok nélkül a megszorító intézkedések úgy javították a költségvetés egyenlegét, hogy közben áttolták az adósságot a vállalatok közötti kapcsolatrendszerbe.

A terv utal az ÚSZT-re, mint a vállalkozások fejlesztést szolgáló eszközök forrására. Két konkrét feladatcsomag vonatkozik a vállalkozásokra, mindkettő 2011. december 31-i határidővel: a vállalkozások közterheinek mérséklése és a végrehajtási és felszámolási eljárások gyorsítása. A terv az ÚSZT-ből a vállalkozások fejlesztésére rendelkezésre álló forrásokat 516 milliárd forintban határozza meg.

d) A 2007-2013-as programozási periódus uniós forrásainak felhasználását meghatározó dokumentumok

Fontos megemlíteni, hogy a 2007-2013-as programozási periódus nemzeti fejlesztési tervét (amely a korábban ismertetett dokumentum után az Új Széchenyi-terv nevet viseli) továbbra is a periódus elején elfogadott alapidokumentumok (Nemzeti Stratégiai Referenciakeret, és operatív programok) alapján hajtjuk végre, így ezek is érvényben levő KKV-fejlesztési dokumentumok. Az azóta megcélzott változások csak ezeknek a dokumentumok keretei között valósulhatnak meg, így az egyszerűbb megvalósítás és pályázati kiírások módosítása.

1. 2. Európai Unió ipar- és vállalkozáspolitikája

Az Európai Unió testületei a Bizottság, a Tanács és a Parlament értékelték a 2000-2010 között érvényben volt Lisszaboni Stratégia eredményeit, és összességében azt állapították meg, hogy az Európai Unió versenyképessége a tervek ellenére nem javult, és különösen nem a célkitűzésnek megfelelő mértékben.

a) EU2020 stratégia

Az EU2020 stratégia szerint² új növekedési stratégia három pillére az okos (smart), a fenntartható (sustainable) és a befogadó (inclusive) növekedés.

Az Európa 2020 stratégia középpontjában három pillére van:

- **Intelligens növekedés** – a tudásra és az innovációra épülő gazdaság kialakítása (az oktatás minőségének javítása, kutatási teljesítményünk fokozása, az innováció és tudástranszfer népszerűsítése Unió szerte, az információs és kommunikációs

² Lásd EU (2010b)

technológiák teljes körű alkalmazása, valamint annak biztosítása, hogy az innovatív ötletekből olyan új termékek és szolgáltatások szülessenek)

- **Fenntartható növekedés** – erőforrás-hatékonyabb, környezetbarátabb és versenyképesebb gazdaság elősegítése. (erőforrás-hatékony, fenntartható és versenyképes gazdaság megteremtése, Európa vezető szerepének kihasználása az új folyamatok és – többek között környezetbarát – technológiák fejlesztéséért folyó versenyben, az IKT-t alkalmazó intelligens hálózatok bővítésének felgyorsítása, az uniós hálózatok felhasználása, valamint vállalkozásaink versenyelőnyének megerősítése, elsősorban a gyártásban és a kkv-k körében, illetve azáltal, hogy a fogyasztókat hozzásegítjük az erőforrás-hatékonyág nagyra értékeléséhez)
- **Inkluzív növekedés** – magas foglalkoztatás, valamint gazdasági, szociális és területi kohézió jellemezte gazdaság ösztönzése. (Az inkluzív növekedés azt jelenti, hogy magas foglalkoztatottság, a készségek fejlesztésébe való beruházás, a szegénység leküzdése és a munkaerőpiac modernizálása, valamint képzési és szociális védelmi rendszerek révén az emberek képessé válnak az előttük álló változások felmérésére, a változások kezelésére és összetartóbb társadalom kialakítására.)

Ezek a prioritások kölcsönösen erősítik egymást, és jövőképet nyújtanak a 21. század európai szociális piacgazdasága számára.

Az EU 2020 stratégia 2020-ig elérendő kiemelt céljai a következők:

- A 20–64 évesek foglalkoztatási rátáját a jelenlegi 69 %-ról legalább 75 %-ra kell növelni, egyrészt a nők és az idősebb munkavállalók nagyobb mértékű foglalkoztatása, másrészt a migránsok fokozottabb munkaerő-piaci integrációja révén.
- Az EU-nak jelenleg az a célja, hogy a GDP 3 %-át K+F-re fordítsa. A Bizottság azt javasolja, hogy tartsuk meg a 3 %-os célkitűzést, ugyanakkor dolgozzunk ki egy olyan mutatót, amely együttesen tükrözné a K+F és az innováció intenzitását.
- Az üvegházhatást okozó gázok kibocsátását az 1990-es szinthez képest legalább 20, kedvező feltételek² esetén 30 %-kal csökkentenünk kell; a megújuló energiaforrások arányát 20 %-ra kell növelnünk a teljes energiafogyasztásban, és az energiahatékonyság 20 %-kal történő növelése is szükséges.
- Az iskolai végzettségre nézve olyan célt kell kitűzni, amely – a lemorzsolódók arányának a jelenlegi 15-ről 10 %-ra történő csökkentése révén – egyrészt kezeli az iskolából kimaradók problémáját, másrészt a 30–34 éves korosztály körében 31-ről 2020-ig legalább 40 %-ra növeli a felsőoktatási végzettséggel rendelkezők arányát.
- Az országos szegénységi küszöbök alatt élő európaiak arányát 25 %-kal csökkenteni kell, több mint 20 millió embert emelve ki a szegénységből.

b) Az EU iparpolitika ajánlásai

Az Európai Unió iparpolitikájáról kiadott közlemény³ újraértelmezi az iparpolitika fogalmát. A korábbi struktúrapolitikai megközelítés helyett a kedvező működési környezet kialakítására helyezi a hangsúlyt. Az iparpolitika fókuszában már nem az állam által versenyképesnek, perspektivikusnak tartott ágazatok kiválasztása és kiemelt fejlesztése áll, hanem az állami (gazdaság)politika minden fontos területének összhangja, versenyképességet javító hatása. Az új megközelítés a feldolgozóipar minden ágazatának fejlődését fontosnak tartja, amennyiben az EU2020 elveivel összhangban fejleszthető. Az iparpolitika fő területeiről a következő, a kis- és középvállalkozások szempontjából is fontos megállapításokat teszi, és ajánlásokat fogalmazza meg a dokumentum:

Az ipar szempontjából fontos új, vagy módosított **szabályozás hatásvizsgálatát** el kell végezni egy átlátható, az érdekeltek véleményét is figyelembe vevő folyamat keretében. A dokumentum az alkalmazandó módszerekről is szokatlanul részletesen ír ezzel is hangsúlyozva a hatásvizsgálatok fontosságát.

A **finanszírozási forrásokhoz való hozzáférés** javítását elsősorban a kis- és középvállalkozások számára tartja fontosnak a dokumentum. Kiemeli a pénzpiacok szabályozásának rugalmasabbá, hatékonyabbá tételét, a működőtőke bevonását és az újszerű finanszírozási formák alkalmazását.

Az **egységes piac erősítéséhez** a következő lépéseket látja szükségesnek a bizottság.

- A 27 tagország jogi-szabályozási környezetének további harmonizációja, ami megkönnyíti az európai polgárok tájékozódást más tagországokban.
- A közös piac lehetőségeinek kihasználását segítő üzleti szolgáltatások nyújtása, és fejlesztése.
- A szellemi tulajdonjogok védelmének erősítése.
- A versenypolitika következetes betartása érvényesítése, hogy a vállaltfelvásárlások és –egyesülések, valamint az állami támogatások ne korlátozzák a versenyt.
- A közös piac előnyeinek kihasználását lehetővé tevő, versenyképes áron nyújtott szolgáltatások a közlekedés és a telekommunikáció területén.
- Az évtized végéig ki kell fejleszteni egy európai szabványrendszert, ami mind az ipar, mind a közigazgatás igényeit kielégíti.

A Bizottság új **ipari innovációs politikát** hirdetett meg a dokumentumban, és két fontos problémát emelt ki.

³ Lásd EU (2010a)

1. Az ipari innovációban Európa teljesítményét az jellemzi, hogy jó technológiai, műszaki eredményeket ér el, de az üzleti, gyakorlati hasznosításban elmarad a világgazdaság más vezető centrumai mögött. Szükség van ugyanakkor a tudásbázis erősítésére, a források felhasználásának optimalizálására valamint a klaszterek és hálózati együttműködések ösztönzésére.
2. Az iparban dolgozók képzettségét folyamatosan kell javítani és fejleszteni, a képzési programokat az ipar igényeit figyelembe véve kell meghatározni.

A globalizáció lehetőségeinek kihasználása érdekében a dokumentum a következőket ajánlja:

1. Egyrészt szükség van az európai piacok védelmére a tisztességtelen versennyel szemben, másrészt javítani kell az európai ipar hozzáférést a gyorsan növekvő külpiacokhoz. A szabályozásban versenyképessé kell tenni az új termékek, szolgáltatások, technológiák szabályozását, és azonos feltételeket kell teremteni az Európában gyártott és az import termékek, szolgáltatások számára. Fontos az együttműködés szomszédos nem uniós országokkal. A kisvállalkozások nemzetköziesedését információval, és megfelelő szolgáltatásokkal kell támogatni.
2. Biztosítani kell az európai ipar hozzáférést a kulcsfontosságú alapanyagokhoz, és ehhez uniós szintű együttműködésre van szükség.

Elő kell segíteni az **ipari modernizációt** és ennek érdekében a következő intézkedéseket kell hozni.

Különös súlyt kell helyezni az erőforrások, az energia és a szénfelhasználás hatékonyságának javítására, a környezeti értelemben is fenntartható ipari fejlődésre.

1. Társadalmilag is elfogadható stratégiákat kell kialakítani a válság miatt keletkezett kihasználatlan kapacitások átalakítására
2. Építeni kell a vállalatok társadalmi felelősségvállalására, amely a hozzájárul a rövid és a hosszú távú szempontok összehangolásához

A dokumentum hangsúlyozza a szektorspecifikus megközelítés fontosságát is, különösen néhány speciális helyzetű, kiemelt iparágban.

c) Az Európai Unió kis- és középvállalkozás-fejlesztési politikája

Az Európai Unió kis- és középvállalkozási politikáját meghatározó dokumentum a Kisvállalkozói intézkedéscsomag (Small Business Act) a 2000 júniusában elfogadott

Kisvállalkozói Charta helyére lépett. A dokumentum olyan elveket fogalmaz meg, amelyet mind az EU, mind a tagországok KKV politikájában javasol követni:

- I. Olyan környezetet kell teremteni, amelyben a vállalkozók és a családi vállalkozások boldogulhatnak, és amely díjazza a vállalkozói készséget.
- II. Biztosítani kell azt, hogy a csődbe jutott becsületes vállalkozók gyorsan megkapják a lehetőséget az újrakezdéshez.
- III. A „Gondolkozz előbb kicsiben!” elvnek megfelelő szabályokat kell alkotni.
- IV. A közigazgatási rendszereknek meg kell felelniük a KKV-k szükségleteinek.
- V. A szakpolitikai eszköztárat hozzá kell igazítani a KKV-k szükségleteihez: meg kell könnyíteni a kkv-k részvételét a közbeszerzési eljárásokban, és jobban ki kell használni a kkv-k állami támogatásának lehetőségeit.
- VI. Meg kell könnyíteni a KKV-k finanszírozáshoz jutását, továbbá olyan jogi és üzleti környezetet kell teremteni, amely támogatja a kereskedelmi tranzakciókhoz kapcsolódó fizetések időben történő teljesülését.
- VII. Segíteni kell a kkv-kat abban, hogy nagyobb mértékben élvezhessék az egységes piac nyújtotta előnyöket.
- VIII. Elő kell segíteni a kkv-k szaktudásának fejlesztését és az innováció valamennyi formáját.
- IX. Segíteni kell a KKV-at, hogy kihasználja a piacok növekedését.

A Kisvállalkozói intézkedéscsomag és a Kisvállalkozói Charta témakörei nagyon hasonlóak, és némi átfedést mutatnak az iparpolitikai dokumentum javaslatival. A kisvállalkozás-fejlesztési politika területén is az a legfontosabb változás, hogy az Európai Bizottság az elvek alkalmazását, betartását a korábbiaknál jóval szorosabban követi.

2. KKV szektor szabályozásai környezete és változása

2.1. Szabályozási környezet

A hazai kis- és középvállalkozások szabályozási környezetét a gyakori, nem mindig átlátható és következetes változások jellemezték a rendszerváltás óta. A szabályozás legfontosabb elemei jelentősen átalakultak az elmúlt két évben is. Az adórendszer valamennyi fontos eleme, a személyi jövedelemadó, az ÁFA, az EVA, a társasági adó és a jövedéki adók mértékei és rendszere átalakult.

A társadalmi-gazdasági igényeknek megfelelő, a versenyképességet és a minőségi közszolgáltatások elérhetőségét biztosító rugalmas, költség-hatékony, egyszerű és átlátható szabályozók megteremtése érdekében jelentős igény mutatkozik egyrészt az adminisztratív terhek csökkentésére, másrészt a szabályozási rendszer átalakítására, a minőségi elemek kötelező beépítésére és folyamatos érvényesülésére.

Reprezentatív vállalkozói felmérései szerint a vállalkozások növekedését akadályozó tényezők sorrendjében a magas közterhek teljesítését és a gazdasági szabályozás kiszámíthatatlanságát, azaz a szabályozási környezetet tekintik a hazai kis- és középvállalkozók a növekedésüket leginkább hátráltató tényezőnek.

A hazai vállalkozási szektor államigazgatás részére történő adatszolgáltatási és az államigazgatási eljárásokkal kapcsolatos közvetlen terhei (költségei), becslések szerint, a GDP 4,5 – 6,7%-át tehetik ki.⁴ Abszolút értékben kifejezve ez – a 2005. évi GDP-hez mérve – 1000-1500 milliárd forinttal egyenlő. A magyarországi adminisztratív terhek kisebb része (kb. 1,5%-nyi) EU-s kötelezettségekből fakad, nagyobb részét a magyar szabályozási és államigazgatási környezet generálja. Becsléseink szerint a nemzeti hatáskörben előírt szabályozások adatszolgáltatási terheinek nagysága a 770 milliárd és az 1145 milliárd forint közötti tartományba esik.

Az EU-25 országokban a vállalkozók adminisztratív terheinek költségei átlagosan a GDP 3,5%-át teszik ki a Bizottság viszonylag friss közleménye⁵ szerint. Kevés országra vonatkozóan készült eddig az egyes adatszolgáltatásokkal kapcsolatos terheléseket tételesen felmérő elemzés. Hollandia és Dánia esetében elkészültek ezek a vizsgálatok, s az előbbinél a GDP 3,4 százalékát tették ki a vállalkozói szféra államigazgatás számára teljesített adatszolgáltatásainak ráfordításai. Dániában a hasonló mutató 1,7 százalék. Magyarországon tehát a vállalati szektorra nehezedő adatszolgáltatási teher - akár a becslés alsó határát véve, akár a felsőt - az EU-25 átlagát lényegesen meghaladja.

A hazai kis- és középvállalkozások számára jelentős üzleti kockázatot jelent, hogy jogaik, követeléseik érvényesítése Magyarországon lassú, az igazságszolgáltatás nem garantálja a cégek kiszámítható működését.

⁴ A becslési tartomány nagysága az alkalmazott számítási módszer következménye: Hollandia és Dánia esetében részletesen felmérték az államigazgatási terhek nagyságát; s az egyes eljárások idő- és költségigényességének a Világbank „Doing Business, 2006” adatai alapján elvégzett arányosításával kalkuláltuk a hazai összterhelést.

⁵ COM(2006)691

3. Finanszírozás

A kis- és középvállalkozások finanszírozási forrásokhoz való hozzájutása a növekedés fontos feltétele. Mint az elemzésben bemutattuk a KKV-k külső finanszírozása a kétezres évek elejétől gyorsan javult, majd a pénzügyi válság hatására a hitelállomány növekedése leállt. Nemzetközi összehasonlításban a magyar KKV-k kevés hitellel és más külső forrással gazdálkodnak, ezért fontos a KKV-hitelezés további fejlesztése. Jelenleg a bankok a szektoron kívüli okokból nem növelik a hitelek állományát, de ez nem jelenti azt, hogy a hitelezés terén nincs szükség előrelépésre.

3.1 Tudás, humán erőforrások

A kis- és középvállalkozások fejlődésének egyik kulcseleme a megfelelő mennyiségű és minőségű humán erőforrás rendelkezésre állása. A kkv-stratégia szempontjából a vállalkozások vezetőinek és munkavállalóik tudása; képessége, képzettsége, tudásának folyamatos fejlesztésére és megújítására való képessége, a támogatott képzési, tanácsadási szolgáltatások hatékonysága, valamint a vállalkozási készségek azok a tényezők, amelyek kiemelendők.

A magyar felnőtt lakosság körében nagyon alacsony a most induló vállalkozások aránya és a nemzetközi átlag alatt van a már beindult, de még kezdeti fázisban lévő vállalkozások aránya is⁶. Az utóbbi években számottevően csökkent a vállalatalapítási kedv. A magyaroknak csak 16%-a nyilatkozott úgy, hogy lát üzleti lehetőséget és a lakosság többsége úgy véli, hogy nincs meg a vállalkozáshoz szükséges tudása, készsége.

A vállalati humán erőforrás minőségét determinálja a hazai képzési rendszer. Az oktatás és képzés kérdésköre, ezen belül a Kisvállalatok Európai Chartájának első számú cselekvési irányát jelentő „vállalkozásra való oktatás és képzés” témakör különös jelentőséget kap azáltal, hogy az Európai Unió tagországai többségének kkv-stratégiájában nagyobb hangsúllyal szerepel az oktatás és képzés fejlesztése.

A K+F emberi erőforrásai is szűkösek: az 1000 foglalkoztatottra jutó kutatók száma Magyarországon 3,9 fő, míg az EU-15 átlaga 6,1 fő – miközben hazánkban a foglalkoztatottaknak a teljes lakossághoz viszonyított száma is alacsonyabb az európai átlagnál. A vállalati K+F tevékenység túlnyomó része műszaki területen koncentrálódik, a fejlődést azonban gátolja a műszaki és természettudományos végzettségű friss diplomások alacsony száma. Az 1000 főre eső 30 év alatti korosztályban arányuk nem éri el az EU-25 átlagának felét, és csak Ciprus, Málta és Luxemburg van mögöttünk. Jelentős hiány

⁶ Global Entrepreneurship Monitor (GEM) 2005. A vállalkozói aktivitást és a vállalkozást befolyásoló tényezők alakulása Magyarországon az Európai Unió csatlakozás után.

mutatkozik a versenyképes tudással rendelkező technikusok és szakmunkások tekintetében is. A kutatói és a gazdasági szféra között nem megfelelő a tudásáramlás.

3.2 Vállalkozói infrastruktúra

Az információs és kommunikációs technológiák (IKT) használata

Az elmúlt években jelentősen nőtt az információs technológia használata a kis- és középvállalkozások körében. Miközben a kilencvenes évek végén a számítógépet használó kisvállalkozások aránya nem haladta meg az egyharmadot, 2007-re ez a szám kétharmad közelébe került⁷. Ennél is gyorsabban nőtt az Internet-kapcsolattal rendelkező vállalkozások aránya. 2007-ben a számítógéppel rendelkező vállalkozások 83 százaléka rendelkezett internetkapcsolattal.

A fizikai infrastruktúra meghatározó eleme a szélessávú hozzáférés esetében azonban Magyarország jelentősen elmarad az európai átlagtól. A szélessávú vállalati Internet penetráció vállalati szektor lemaradása különösen jelentős: nálunk 61.3%, az EU-25-ben átlagában 74.5%. A lemaradás a vállalati mérettel fordítottnan arányosan növekszik: a nagyvállalatok azonos szintje mellett a kkv-szektor lemaradása közel 50%-os.

A fizikai infrastruktúra kiépülésének fontos feltétele a biztonság kérdése. A biztonság súlya az üzleti döntésekben Magyarországon az európai átlagnál kisebb: 2006-ban a biztonságos szervereket alkalmazó vállalatok aránya 19,4% volt (EU-25 átlaga 41%), a digitális aláírást alkalmazó vállalatoké 7,4 % (EU-25 átlag 14,3%), amivel az utolsó helyen álltunk az EU-25-ben.

A korszerű informatikai alkalmazások elterjedtsége is elmarad az európai szinttől a hazai vállalati szférában. Az Európai Bizottság megbízásából készített „The European e-Business Report 2006/2007”⁸ szerint Magyarország a felmért 10 tagállam között a vizsgált e-business index adat tekintetében utolsó helyen áll, 44 százalékponttal lemaradva a legjobb eredményt elérő tagállamhoz képest. Egy másik releváns felmérés az Economist Intelligence Unit (EIU) eReadiness rangsora⁹ szerint a helyzet 2005-höz képest romlott és a korábbi 30. helyről a 32.-re csúsztuk vissza. A hazai vállalatok 4,5%-a rendelkezett 2006-ban integrált belső vállalati folyamatokkal, és 5,4%-a integrált külső vállalati folyamatokkal, miközben az EU-25 átlaga 37,3% és 13,5% volt. Egyedül a nagyvállalatokra jellemző az integrált vállalatirányítási rendszerek alkalmazása (72% a GKleNet 2006-os felmérése szerint), a középvállalatok csak

⁷GKM reprezentatív vállalkozói felmérés eredményei, 2007. augusztus

⁸ <http://www.ebusiness-watch.org/>

⁹ Az EIU eReadiness rangsorának összeállításához közel 100 mennyiségi és minőségi jellemzőt vizsgáltak a vállalatoknál az alábbi csoportosításban: technológiai infrastruktúra, üzleti környezet, az IKT eszközök adaptálása a fogyasztók és az üzleti szféra körében, jogi és politikai környezet, társadalmi és kulturális környezet, e-szolgáltatások. A felmérés megtalálható: címen.

jelentős lemaradással követik őket (34%), míg a hazai kis- és középvállalkozásoknál alacsony színvonalú a vállalati folyamatintegráció.

Érdeemes megvizsgálni a hazai vállalatoknál az elektronikus kereskedelem szerepét. Ezt közvetlenül a teljes vállalati forgalomban betöltött arányával, valamint az elektronikus értékesítés és rendelés súlyával lehet bemutatni. Mindkét területen jelentős a hazai lemaradás az EU-15, illetve az EU-25 átlagához képest: 2006-ban a hazai vállalatok esetében az árbevétel 6%-a származott az eKereskedelemből, szemben az EU-25 11,7%-os átlagával – ezzel Magyarország a 15. helyet foglalta el az Unióban.

Ennél valamivel kedvezőtlenebb a pozíciónk az Internetes rendelést tekintve. Az Interneten rendelést fogadó vállalatok aránya 10,7% volt 2006-ban (az EU-25 átlag 13,9%), míg az Interneten vásárló vállalatok aránya 12,2% volt (az EU-25-ben 37,9%): a lemaradó országok közé tartozunk, mert az EU-25-ben értékeinkkel a 16. és a 24. helyet tudhatjuk magunkénak.

K+F tevékenység és infrastruktúra

Magyarországon a kutatás-fejlesztési (K+F) ráfordítások a GDP százalékában 2004-ben 0,89%-ot, 2005-ben 0,95%-ot tettek ki, 2004-ben 181,5 milliárd Ft-ot, 2005-ben 207,8 milliárd Ft-ot költöttek K+F tevékenységekre. A ráfordítás jelentősen elmarad az Unió által a barcelonai csúcson megfogalmazott, 3%-os célkitűzéstől, valamint az EU 1,9%-os átlagától. A KSH jelentése szerint a vállalkozások ráfordítása 2004-ben 15%-kal nőtt: a teljes K+F ráfordításon belül a vállalkozások részaránya 2002-ben 29,7%, 2003-ban 30,7%, 2004-ben 37,1%, 2005-ben 39,4% volt. A vállalati és az állami K+F ráfordítások aránya Magyarországon így is csak 0,71:1, az EU átlag fordított: 1,6:1. A vállalati K+F ráfordítások több mint 70%-át (73%) a feldolgozóipari cégek adják. Messze elmaradnak gazdasági szerepüktől a K+F ráfordítás terén az építőipar, az élelmiszeripar, a villamosenergia-ellátás, valamint a posta, távközlés ágazatok. A kis- és középvállalatok, illetve a humán erőforrás szempontjából fejlesztési potenciállal rendelkező ágazat a gépjárműipar (járművezérlés, szenzortechnológiák) és az élelmiszeripar. Biztató a közúti járműgyártás, és a híradástechnikai készülékgyártás fejlődése.

K+F tevékenységgel a KSH adatai szerint Magyarországon 2005-ben 749 vállalat foglalkozott. A hazai kkv-szektor kutatás-fejlesztésben játszott szerepe messze elmarad a nagyvállalatokétól.

Az elégtelen innovációs aktivitással szoros összefüggésben alacsony a cégek iparjogvédelmi aktivitása is. A vállalkozások 40%-ának¹⁰ van valamilyen kapcsolata az iparjogvédelemmel:

¹⁰ 2006 elején az MSZH felkérésére a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara iparjogvédelmi információs hálózata munkatársainak bevonásával, közel 500 vállalkozásra kiterjedő kérdőíves felmérés készült a magyar vállalkozások iparjogvédelmi tudatossági szintjéről. Az elemzés főbb következtetései a „Fehér Könyv a szellemi tulajdon védelméről – 2006” című kiadványban kerültek publikálásra.

12%-a folytat iparjogvédelmi tevékenységet, 21%-a rendelkezett valamilyen oltalommal, 7%-a vásárolt licencet. Az oltalmi formák közül a legtöbb cég rendelkezik védjegyoltalommal. Az iparjogvédelmi ismeretekkel rendelkező cégek (65%) és az iparjogvédelmi tevékenységet folytató vállalkozások közötti olló az iparjogvédelmi potenciált jelzi, amely jövőbeni kiaknázásra vár.

Az üzleti infrastruktúra biztosításában jelentős szerepet játszanak az ipari parkok¹¹. A gazdasági tárca 1997. óta évente hirdet pályázatot az „Ipari Park” cím elnyerésére. 2005-ben nőtt az ipari parkok száma Magyarországon, így az országban működő ipari parkok száma elérte a 179-et. 2005. év végére az „Ipari Park” címet elnyert parkok 9870 hektár területtel rendelkeznek, ahol 2 855 vállalkozás működik, összesen 154 ezer foglalkoztatottal. 2007. márciusi adatok szerint 11 újabb pályázó nyert „Ipari Park” címet. Az ipari parkok fejlődését újabban elsősorban a betelepülő KKV-k biztosítják: 2003-ban a 298, 2004-ben a 121, míg 2005-ben 418 új betelepülőnek átlagosan 95%-a volt KKV. Mindemellett megfigyelhető, hogy az ipari parkokban a gazdaság, különösen az ipari termelés, az export és az ipari foglalkoztatás nagyarányú koncentrációja zajlott le.

Az utóbbi időszakban megjelentek a széleskörű kooperáción alapuló, hálózatosodást elősegítő, integráló jellegű központi innovációs kezdeményezések. Ilyenek a regionális egyetemi tudásközpontok, a kooperációs kutatási központok, a húzóágazati programok, a nagy nemzetközi programok, és a regionális innovációs ügynökségek.

Kevés azonban a tudás-centrumokból „kirajzó”, hasznosító (spin-off) vállalkozás. A magyar innovációs rendszer intézményi hiányossága, hogy fejletlen az innovatív KKV-k megerősödését szolgáló technológiai és üzleti inkubáció. Az „ipari park + inkubátorszolgáltatás” elve a gyakorlatban egyelőre csak korlátozottan érvényesül. Hiányoznak vagy gyengén fejlettek a kutató-fejlesztő intézményeket és a vállalatokat összekapcsoló intézményi, hálózati struktúrák (innovációs centrumok, technológiai transzferközpontok, technológiai inkubátorházak). Nincsenek hatékony mechanizmusok a kockázati tőke innovatív vállalkozásokba tereléséhez, fejletlenek az innovációt támogató tőkepiaci eszközök.

¹¹ Az ipari park jogi fogalom, amelynek tartalmán a legalább húsz hektár alapterületű, infrastruktúrával ellátott, a termelő- és a szolgáltatótevékenységeknek helyet adó, „Ipari Park” címmel felruházott területet kell érteni.

4. KKV fejlesztési intézményrendszer

A kis-és középvállalkozás fejlesztés rövid áttekintése alapján a következő fontosabb szereplők jelennek meg az intézményrendszerben:

- Nemzeti Fejlesztési Minisztérium
- Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
- Magyar Fejlesztési Bank Zrt.
- Magyar Gazdaságfejlesztési Központ Zrt.
- Magyar Exporthitel Biztosító Zrt. (MEHIB)
- Magyar Vállalkozásfinanszírozási Zrt.
- MFB Invest Befektetési és Vagyonkezelő Zrt.
- Magyar Követeléskezelő Zrt.
- Magyar Vállalkozásfejlesztési Alapítvány
- Regionális Fejlesztési Tanácsok
- Regionális Fejlesztési Ügynökségek
- Helyi Vállalkozói Központok
- Közreműködő Szervezetek
- Kamarák, Bankok, Pénzügyi szolgáltatók, Garanciaszervezetek, Támogatásközvetítők

Egyes résztvevők főbb szerepei részletesen a későbbiekben kerülnek kifejtésre.

5. Aktuális intézkedések/programok

Az aktuális intézkedések, programok felkutatása, bemutatása és elemzése feldolgozás alatt van, a későbbiekben bemutatásra kerül.

6. Érintő/befolyásoló területek releváns információi/változásai ezek értékelése

Az érintő/befolyásoló területek releváns információinak, változásainak felkutatása, bemutatása és értékelése feldolgozás alatt van, a későbbiekben bemutatásra kerül.

7. Egyebek/aktualitások

Az aktualitások, változások felkutatása és bemutatása feldolgozás alatt van, a későbbiekben bemutatásra kerül.

Rövid értékelés

Jelen monitoring jelentés tervezet a kialakítandó havi rendszerességgel készülő monitoring jelentés megalapozását szolgálja.

a) Célok

Az alábbiakban összegezzük, hogy a jelentéssorozat milyen célokat kíván szolgálni:

- A jelentés egyik célja a szektor néhány kitüntetett fontosságú alapadatának folyamatos figyelése, időbeli dinamikájának nyomonkövetése. Ennek érdekében kialakításra kerül egy jelzésértékű „alap indikátorkészlet”, amely mutatókat folyamatosan figyeljük és közöljük.
- Másik oldalról minden ágazati politika esetében fontos a konkrét események rögzítése. Ezért a jelentés keretein belül kísérletet teszünk a releváns események, változások figyelésére és rögzítésére a hazai kkv-politika területén. Ezért a jelentés szerves részét kell, hogy képezze egy „változásfigyelő” elem is.
- Harmadrészt a legfontosabb megállapítások (tendenciák, változások, fontos események) értelmezésre és elemzésre is kerülnek, ezért minden egyes jelentés végén található lesz egy elemző, javaslattevő rész is.

A megalapozási fázisban rá kell mutatnunk egy módszertani kihívásra. Számos esetben az adatok dinamikája is fontos, továbbá az adatok eltérő időpontokban és eltérő periodicitással állnak rendelkezésre. Ezt a kihívást a **„mindenkori legfrissebb adat” elvével** kezeli a jelentéssorozat, azaz minden egyes jelentésben a rendelkezésre álló legfrissebb adat kerül közlésre, értelemszerűen feltüntetve az adat pontos dátumát.

b) A jelentés szerkezete

1. **Vezetői összefoglaló:** maximum egy oldal terjedelemben szintetizálja a jelentés tartalmát, kiemelve az adott periódus néhány jelzésértékű adatát, illetve releváns eseményét.
2. **Alapadatok közlése:** kiemelésre kerülnek a szektor helyzetét jól jellemző mutatók. A kialakított alapindikátor készletnek megfelelően rendre közlésre kerülnek a legfrissebb releváns adatok, az összehasonlíthatóság érdekében közölve néhány megelőző időszak mutatóit is. A közlés áttekinthető táblázatos formában valósul meg,

a tendenciák jelen részben csak megállapításra kerülnek, értékelés, elemzés nem történik.

3. **Vállalkozásfejlesztési intézményrendszer:** rendkívül fontos, hogy mely szervezetek milyen vállalkozásfejlesztési szolgáltatásokat nyújtanak a KKV-k számára. Ezért egy ilyen jelentésnek fontos eleme lehet a vállalkozásfejlesztési intézményrendszer figyelése, az egyes szereplők által biztosított szolgáltatások katasztere, illetve a szervezetekben és a szolgáltatásokban beálló esetleges változások nyomonkövetése.
4. **Adminisztratív környezet:** folyamatosan nyomonkövetjük a KKV-k üzleti környezetének változását, mivel ez is hozzátartozik a széles értelemben vett kkv-politika köréhez. Minden adminisztratív környezetet érintő változás rögzítésre kerül, különös tekintettel a *adminisztrációs tehercsökkentési program* keretein belül történő beavatkozásokra, amelynek célja a vállalkozások *adminisztrációs* költségeinek és kockázatainak radikális *csökkentése*.
5. **Sajtófigyelő:** egy ilyen jellegű anyagban szerepet kell kapjon a KKV-politikának a szélesebb társadalmi rétegeket érintő vetülete is. Jelen esetben nem a szorosan értelmezett sajtófigyelés lenne a jelentés célja, hanem a releváns változások leképeződének figyelemmel követése. Ezért röviden összegzésre kerülnek az adott tárgyidőszak releváns dokumentumainak esetleges változásai, továbbá az ezzel kapcsolatos fontosabb visszhangok.
6. **Javaslattevél, elemzések:** ebben a zárófejezetben az adott tárgyidőszak meghatározó jelentőségű változásai kerülnek elemzésre. A terjedelmi korlátok nem teszik lehetővé a részletes elemzést, azonban a problémafelvetés lehetősége ilyen formában is adott. Az elemzések célja az események értelmezése, az esetleges okok feltérképezése, mögöttes célként pedig a gazdaságpolitikai döntések megalapozásához szükséges javaslatok megfogalmazása is megjelenik.

További kérdést jelenthet, hogy a monitoring jelentés a rendkívül szerteágazó lehetőségeken belül mely kérdésekre fókuszáljon. Előzetesen javasoljuk, hogy a monitoring a következő területekre terjedjen ki:

- Szabályozási környezet
 - Adózás, járulékok
 - Engedélyezési eljárások
 - Adminisztratív terhek
- A vállalkozások tőkehelyzete, finanszírozása
 - Tőkeakkumuláció saját forrásokból
 - Hitelek
 - Tőkepiac
 - Állami eszközök

- Emberi erőforrások, tudás
 - Innovációs kapacitás, lehetőségek
 - A vállalkozók képzettsége
 - A tudás gyarapításának lehetőségei
 - A képzett munkaerő rendelkezésre állása
- Infrastruktúra
 - Telephely, fizikai infrastruktúra
 - Kommunikációs infrastruktúra